

Каплінський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

ВИХОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Оскільки педагогічний процес передбачає не лише обмін інформацією, але й виховний вплив через зміст, особистість викладача, способи педагогічної взаємодії, дуже важливо наповнювати всі три названі компоненти виховним потенціалом. Мова йде не лише про чисто виховну роботу у освітньому закладі, а і про використання виховного потенціалу навчального процесу, зокрема лекцій та практичних занять з дисциплін гуманітарного циклу.

Якщо під час вивчення навчальних дисциплін, зокрема математики, фізики, хімії, біології, шлях до свідомості може бути прямим і коротким (знання – свідомість), то в процесі виховання він має бути тривалішим і проходити через сферу емоцій та почуттів. Спочатку вони мають подати сигнал про життєву важливість чи практичну потребу виховного змісту. А вже потім відбувається його прийняття і перехід у внутрішній план особистості.

Зміст виховання ніколи не стане цінністю для особистості вихованця, якщо він буде вивчатись лише за законами чистого навчання без спрямування на ту сферу, яка, власне кажучи, цей зміст і наповнює змістом, надаючи йому життєвої і суб'єктивної значущості.

Звичайно, забезпечувати міцне засвоєння визначених програмою знань, розвивати інтелект, розумові здібності – одне з найважливіших завдань закладів освіти. Адже ми живемо в час науково-технічного прогресу, і випускники повинні вміти успішно орієнтуватись у стрімкому потоці інформації. Все ж, як ще у свій час зазначав А. Ейнштейн, майбутнє людства залежить не від науково-технічного прогресу, а від духовної культури людей. І дійсно, якщо людина буде зростати інтелектуально, а падати духовно, якщо

її знання будуть поєднуватись з духовним неуттвом, це небезпечно. Саме тому виховна функція, спрямована на емоційно-ціннісну сферу особистості, яка включає в себе елементи культурологічного досвіду, норми та способи поведінки, погляди, переконання, почуття, не має залишатись поза увагою викладачів, а, навпаки, бути пріоритетом. Для її успішної реалізації необхідно завжди враховувати те, що на відміну від знань духовні, моральні, національні цінності засвоюються шляхом емоційних переживань, а не за допомогою логічного розуміння і запам'ятовування. Коефіцієнт корисної дії виховних впливів буде досить низьким, якщо вони не викликатимуть у студентів відповідних емоцій.

Підвищити коефіцієнт впливу виховної інформації на мотиваційно-ціннісну сферу особистості – означає підібрати таку інформацію, яка за сприятливих умов не тільки відображається у свідомості, але і «проростає в особистість». Чим менший розрив між інформаційним та ціннісним для особистості, тим вищий рівень розвитку цього вміння.

Бесіди з вчителями шкіл та викладачами вищих навчальних закладів показують, що більшість з них найчастіше відчують труднощі там, де потрібно впливати на тих, хто своєю поведінкою відволікає інших, заважає викладачу, зухвало себе поводить.

Один з основних недоліків в реалізації виховних функцій педагогічного процесу – відрив теорії від практики. Як наслідок, теорія не стає керівництвом до практики і регулятором практичної діяльності педагога, адже поза його увагою залишаються ті важливі для забезпечення виховних впливів фундаментальні положення, що розробляє загальна педагогіка. Так, знаючи, наприклад, ту закономірність виховання, що його успішність залежить від ставлення до особистості педагога, він буде намагатись, перш за все, викликати до себе позитивне ставлення, довіру, симпатію. Досягнувши цього, створить сприятливі умови для здійснення виховних впливів. А в

результаті зекономить сили, нерви й уникне багатьох проблем. Не враховуючи закономірностей виховання, ми не зможемо забезпечити його результативності, оскільки не усвідомлюємо, які зв'язки та залежності її обумовлюють. Не знаючи принципів виховання, ми не зможемо забезпечити його ефективності, оскільки це ті вихідні положення, від дотримання яких залежить ефективність цього процесу. Залишаючи поза увагою психологічні механізми виховання (емоційне обумовлювання, наслідування, ідентифікацію, конформність, вживання в соціальну роль та ін.), ми не будемо знати, якими шляхами розвивається мотиваційно-ціннісна сфера особистості як важлива умова успішності виховних впливів. Заохочувальні та гальмівні прийоми виховного впливу допоможуть викладачеві, з одного боку, зміцнити віру студентів у свої сили і надихнути їх на подальші успіхи в навчанні, з іншого, пригальмувати негативні прояви поведінки, примусити отямитись, прозріти, коли в цьому виникне потреба.

Все вищесказане переконує в потребі гармонійного поєднання основних наукових положень теорії виховання з практикою реалізації виховних функцій педагогічної діяльності. Без такого поєднання викладач тієї чи іншої навчальної дисципліни – це тільки «частина» педагога, оскільки повноцінний фахівець – це той, хто виходить за межі своєї спеціальності, оволодіваючи секретами виховного впливу, що стають важливими складниками його виховної компетентності.

Ефект виховного впливу через вимірюється не лише тим, який слід він залишить у свідомості та в душі, але й тим, «як наше слово відгукується» в подальшому, чи спонукає воно до самоаналізу, самооцінки і корекції своєї поведінки.

Література

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навчальний посібник / І. Д. Бех . – К.: «Академвидав», 2009. – 248 с.

2. Каплінський В. В. Орієнтація вищого навчального закладу на забезпечення якості освіти / В. В. Каплінський, Н. І. Лазаренко //Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики: зб наук. робіт. – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. С.– 111-114